

ΕΘΝΙΚΟ ΚΑΙ ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΚΟ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ
ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΤΜΗΜΑ
ΔΗΜΟΤΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ
ΤΟΜΕΑΣ ΑΝΘΡΩΠΙΣΤΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΓΕΩΡΓΙΟΣ Ν. ΛΕΟΝΤΣΙΝΗΣ
Καθηγητής Νεότερης Ελληνικής Ιστορίας
και Διδακτικής της Ιστορίας
Ιπποκράτους 20, Αθήνα 106 80
Τηλ.: 210-3688488-90
Fax: 210-3688489
E-mail: gleon@primedu.uoa.gr

Μεθοδολογία προσέγγισης του περιβάλλοντος μέσα από την ιστορική έρευνα και τη διδασκαλία της ιστορίας στο Πανεπιστήμιο Αθηνών¹

Βασικοί άξονες

Με την εισήγηση αυτή επιχειρώ να αναδείξω τη σημασία της ιστορικής έρευνας που περιλαμβάνει στον ορίζοντά της μεθοδολογικές διαδικασίες προσέγγισης του περιβάλλοντος. Θα αναφερθώ σε συγκεκριμένες έρευνες, μελέτες και διδασκαλία που διεξάγονται, με προσωπική μου συμβολή και συνεργάτες μου στο Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης του Πανεπιστημίου Αθηνών (Τομέας Ανθρωπιστικών Σπουδών – Μαράσλειο Διδασκαλείο), και βρίσκονται σε δυναμική πορεία και εξέλιξη.

Κύριοι άξονες ιστορικής προσέγγισης του περιβάλλοντος κατά την ερευνητική διαδικασία και τη διδασκαλία της ιστορίας στη βάση θεωρητικών μου προβληματισμών και πρακτικών αναφορών τους, μπορεί να είναι:

- ❖ Έρευνα και διδασκαλία της ιστορίας μέσω της αμεσότερης δυνατής προσέγγισης του περιβάλλοντος (φυσικού και ανθρωπογενούς).
- ❖ Αναγνώριση του περιβάλλοντος (φυσικού και ανθρωπογενούς) για κάθε ιστορική περίοδο ως υπαρκτού και αναγκαίου διαμεσολαβητικού ερμηνευτικού παράγοντα του ιστορικού γίνεσθαι.
- ❖ Σύνδεση της διδασκαλίας της ιστορίας με το φυσικό, κοινωνικό και τεχνοποαραγωγικό περιβάλλον της εκάστοτε εξεταζόμενης ιστορικής περιόδου, με στόχο τη διαμόρφωση γνώμης και πέραν από τα σχολικά εγχειρίδια ιστορίας και τις θεωρητικές προσεγγίσεις του ερευνητή ιστορικού και του διδάσκοντος ιστορία.
- ❖ Συμβολή στην προώθηση ανάπτυξης περιβαλλοντικής προβληματικής και στην αναγνώριση της ιδιαίτερης ταυτότητας του περιβάλλοντος στο σύγχρονο κόσμο.
- ❖ Επιτόπια μελέτη και έρευνα ως μέθοδος διδασκαλίας της ιστορίας και του περιβάλλοντος και ενθάρρυνση, με πρόσφορους βιωματικούς τρόπους, για χρήση της από τους μαθητές της Γενικής Εκπαίδευσης, τους φοιτητές των Πανεπιστημίων και τους μετεκπαιδευόμενους δασκάλους του Μαράσλειου Διδασκαλείου.

¹ Η παρούσα εισήγηση ανακοινώθηκε στο Επιστημονικό Συνέδριο με θεματική «Η διαχείριση και η προστασία του περιβάλλοντος μέσα από την έρευνα και τη διδασκαλία στο Πανεπιστήμιο Αθηνών», που διοργανώθηκε από το Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών, στο πλαίσιο του εορτασμού της 170^{ης} επετείου από την ίδρυσή του (Αθήνα, 13-14 Νοεμβρίου 2007).

- ❖ Χρήση και διδακτική εκμετάλλευση της μεθοδολογίας του ιστορικού και των διαδικασιών προσέγγισης του περιβάλλοντος στη σχολική έρευνα και στη διδασκαλία (νέες σύγχρονες προσεγγίσεις της ιστορίας).
- ❖ Ανάδειξη των σχέσεων της γενικής με την τοπική ιστορία και της σύνδεσης της τοπικής ιστορίας με την ιστορία του τοπίου. Έμφαση στη θεώρηση των σχέσεων μεταξύ ιστορίας και μελέτης του περιβάλλοντος.
- ❖ Συγκρότηση προτάσεων διδακτικής μεθοδολογίας της τοπικής ιστορίας και μελέτης του περιβάλλοντος στην Πρωτοβάθμια και στη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση και ανάδειξη της αναγκαιότητας εισαγωγής της τοπικής ιστορίας στο Πανεπιστήμιο είτε ως αυτόνομης μεθοδολογικής διδακτικής διαδικασίας είτε ως πρόσφορα ενταγμένης στο θεματικό ορίζοντα της διδακτικής της ιστορίας και της μελέτης του περιβάλλοντος.
- ❖ Κατάρτιση, με τη διάσταση της ιστορικής έρευνας και της μελέτης του περιβάλλοντος, καινοτόμων προγραμμάτων περιβαλλοντικής εκπαίδευσης και υλοποίηση πρακτικών αξιοποίησης μεθοδολογικών αρχών περιβαλλοντικής προσέγγισης της ιστορίας και διδακτικής του ιστορικού μαθήματος.
- ❖ Εφαρμογές της καινοτομίας στην πρακτική της σχολικής έρευνας και της διδασκαλίας του ιστορικού μαθήματος με στόχους, που συνδυαστικά οικοδομούν περιβαλλοντική γνώση και ιστορική εμπειρία.
- ❖ Ένταξη στα προγράμματα σπουδών ιστορίας και διδακτικής της ιστορίας του Μαρασλείου Διδασκαλείου του Παιδαγωγικού Τμήματος Δημοτικής Εκπαίδευσης του Πανεπιστημίου Αθηνών μεθοδολογίας ιστορικής προσέγγισης του περιβάλλοντος.

Διδασκαλία, ιστορική έρευνα και μελέτη του περιβάλλοντος Περιβαλλοντική προσέγγιση της ιστορίας

Εισαγωγικά

Ως διδάσκων «Νεότερη ελληνική και ευρωπαϊκή ιστορία και διδακτική της ιστορίας και του περιβάλλοντος» στο Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης του Πανεπιστημίου Αθηνών και στο Μαράσλειο Διδασκαλείο και με την ευκαιρία διοργάνωσης του Συνεδρίου με θεματική: *Η διαχείριση και η προστασία του περιβάλλοντος μέσα από την έρευνα και τη διδασκαλία στο Πανεπιστήμιο Αθηνών*, επέλεξα να αναφερθώ σε δημοσιευμένες έρευνες, μελέτες και σε περιεχόμενα διδασκαλίας γνωστικών αντικειμένων που είναι ενταγμένα στο Πρόγραμμα Σπουδών του Τμήματος και βρίσκονται στις λογικές αξιοποίησης της ιστορικής έρευνας και της διδασκαλίας της ιστορίας μέσω της μελέτης του περιβάλλοντος. Επιλέχθηκαν προσπάθειες που έχουν στον πυρήνα τους την παράμετρο της περιβαλλοντικής προσέγγισης της ιστορίας. Αυτές, κατά περίπτωση, καταγράφονται με τη χρονολογική σειρά εκπόνησής τους, είτε έχουν σχέση με τη διδασκαλία είτε με την ιστορική έρευνα και το περιβάλλον.

Συγκεκριμένα, το Πρόγραμμα Σπουδών του Τμήματος Δημοτικής Εκπαίδευσης του Πανεπιστημίου Αθηνών ενέταξε στα περιεχόμενά του, σχεδόν από την ίδρυσή του (1984 κ.ε.), όπως και στο Μαράσλειο Διδασκαλείο την ιστορία και τη διδακτική της ιστορίας με κεντρικό πυρήνα την προσέγγιση του περιβάλλοντος (φυσικού και ανθρωπογενούς). Αρχές διδασκαλίας της ιστορίας και της ιστορικής έρευνας σε συνδυασμό με τη μελέτη του περιβάλλοντος, εισήγαγα στα μαθήματά μου

από το έτος 1984 στο Τμήμα Ιστορίας του Ιονίου Πανεπιστημίου (Κέρκυρα) και από το έτος 1986 στο Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας². Ωστόσο, η ανάδειξη και διαχείριση της σχέσης ιστορίας και περιβάλλοντος (περιβαλλοντική ιστορία) συνιστά από την εποχή των μεταπτυχιακών μου σπουδών προαπαιτούμενο καινοτόμων προσεγγίσεων τόσο στην ιστορική έρευνα όσο και στην πανεπιστημιακή διδασκαλία. Η συνεχής έκτοτε ανανέωση των μεθοδολογικών μου προσεγγίσεων αναφορικά με τη σχέση ιστορίας και περιβάλλοντος συνιστά προαπαιτούμενο της έρευνας και της διδασκαλίας στα Πανεπιστήμια που αναφέρθηκαν.

Η διασύνδεση του γνωστικού χώρου της ιστορίας με την έρευνα και τη μελέτη του περιβάλλοντος κρίθηκε αναγκαίο να αναδεικνύεται μέσω και της επιτόπιας έρευνας και μελέτης. Η επιτόπια έρευνα (field work) συνιστάται ως ένα από τα βασικά εργαλεία της ιστορικής έρευνας, της διδασκαλίας της ιστορίας και της προσέγγισης του περιβάλλοντος. Ενδεικτικά αναφέρω ως μελέτη περίπτωσης, ένα παράδειγμα. Η πόλη της Κέρκυρας και η ύπαιθρός της είναι δυνατόν να συνιστούν για την περίοδο, π.χ., των Δυτικών Ευρωπαϊκών Κυριαρχιών στον ελληνικό χώρο τυπικό παράδειγμα ιστορικής αναφοράς. Επισκέψεις με ομάδες φοιτητών και με πρακτικές περιβαλλοντικής προσέγγισης προσδιοριζόμενων ιστορικών χώρων συμβάλλουν στη συνειδητοποίηση από τους φοιτητές της σημασίας της επιτόπιας έρευνας για την επιστήμη της ιστορίας, τη διδασκαλία του μαθήματος και την ιστορική προσέγγιση του περιβάλλοντος. Προβάλλεται η αξία της συνεξέτασης των ιστορικών μνημείων και χώρων πολιτισμικής αναφοράς του προσδιορισμού των αιτίων και των παραγόντων που αναδιατάσσουν κατά περιόδους την οικιστική διαμόρφωση του χώρου. Εντοπίζονται οι γεωγραφικοί, κοινωνικοί και οι οικονομικοί παράγοντες που διαμορφώνουν το ιστορικό γίνεσθαι της κάθε περιοχής στο σύνολό του. Η ιστορική προσέγγιση του περιβάλλοντος αναγνωρίζεται ως βασική παράμετρος της ερευνητικής διαδικασίας σε συνδυασμό με τα λοιπά συμπληρωματικά εργαλεία της έρευνας και της διδασκαλίας, όπως, π.χ., για την αναφερόμενη ιστορική περίοδο και το συγκεκριμένο ερμηνευτικό της πλαίσιο, οι αρχειακές και γραμματειακές πηγές, η βιβλιογραφία, η προφορική πληροφόρηση, η παράδοση και η ιστορική μνήμη, τοπογραφικά, γεωγραφικά, γεωλογικά, χαρτογραφικά, επιγραφικά δεδομένα, δημογραφικά και άλλα στατιστικά στοιχεία, καλλιτεχνικές και άλλες αναπαραστατικές δημιουργίες της εποχής, φωτογραφικό υλικό προγενέστερων και μεταγενέστερων χρόνων της ανωτέρω ιστορικής περιόδου.

Σημειώνουμε κατωτέρω την πραγματοποίηση έρευνας και διδασκαλίας, που υποδιαιρείται σε δεκατρείς ενότητες-εγχειρήματα και πραγματοποιήθηκε με προσωπική μου συμβολή και συνεργάτες μου στο Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης Πανεπιστημίου Αθηνών. Παρατίθενται εδώ σε τίτλους:

1. Προπτυχιακές και μεταπτυχιακές σπουδές του Παιδαγωγικού Τμήματος Δημοτικής Εκπαίδευσης του Πανεπιστημίου Αθηνών

I. Προπτυχιακά μαθήματα³

II. Μεταπτυχιακές σπουδές και ιστορική έρευνα⁴

² Οδηγοί Σπουδών Τμήματος Ιστορίας Ιονίου Πανεπιστημίου και Παιδαγωγικών Τμημάτων Δημοτικής Εκπαίδευσης Πανεπιστημίων Θεσσαλίας και Αθηνών, ακαδ. έτη 1983-1984.

³ Καταγράφονται αυτά που αναδεικνύουν τη σχέση ιστορίας και περιβάλλοντος (Βλ. Οδηγοί Σπουδών Παιδαγωγικού Τμήματος Δημοτικής Εκπαίδευσης Πανεπιστημίου Αθηνών, ακαδ. έτη 1988-89 κ.ε.)

2. Μαράσλειο Διδασκαλείο Παιδαγωγικού Τμήματος Δημοτικής Εκπαίδευσης Πανεπιστημίου Αθηνών

3. Έκδοση και διανομή πανεπιστημιακών παραδόσεων με τίτλο: «Τοπικές ιστορικές σπουδές και μελέτη του περιβάλλοντος»

4. Κατάρτιση προγραμμάτων σπουδών ιστορίας, διδακτικής της ιστορίας και μελέτης του περιβάλλοντος – Εκπόνηση ερευνητικών προγραμμάτων για το περιβάλλον

I. «Πρόγραμμα σπουδών ιστορίας και μελέτης του περιβάλλοντος στην πρωτοβάθμια και στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση»

II. «Πλαίσιο θεωρητικών και μεθοδολογικών αρχών ενός προγράμματος σπουδών τοπικής ιστορίας και μελέτης του περιβάλλοντος στην Πρωτοβάθμια εκπαίδευση»⁵

III. «Πειραματικό πρόγραμμα για τη διδασκαλία της τοπικής ιστορίας στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση στο πλαίσιο του έργου “Σχολεία Εφαρμογής Προγραμμάτων Σπουδών” (Σ.Ε.Π.Π.Ε.)»⁶ – Μεθοδολογία και πρακτικές υλοποίησης του προγράμματος – καινοτομίας

IV. «Η πορεία της περιβαλλοντικής εκπαίδευσης και η ελληνική εκπαιδευτική πραγματικότητα»

V. «Η κατάσταση της περιβαλλοντικής εκπαίδευσης στην Ελλάδα: Πραγματικότητα και προοπτικές»⁷

VI. «Ιστορική εκπαίδευση και ελληνική Διασπορά σε νέα προγράμματα σπουδών πρωτοβάθμιας, δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης και σχολείων δια βίου εκπαίδευσης»

Ενδεικτικές προτάσεις για ενσωμάτωση της ιστορίας της ελληνικής Διασποράς στα προγράμματα σπουδών ιστορίας

5. Συγγραφή επιστημονικών βιβλίων και πανεπιστημιακών συγγραμμάτων με θεματική την ιστορία και το περιβάλλον για χρήση τους από τους διδάσκοντες ιστορία στο Γυμνάσιο και τους φοιτητές των Πανεπιστημίων

⁴ Οδηγός Σπουδών Προγράμματος Μεταπτυχιακών Σπουδών Παιδαγωγικού Τμήματος Δημοτικής Εκπαίδευσης Πανεπιστημίου Αθηνών.

⁵ Γ. Ν. Λεοντσίνης, *Ιστορία – περιβάλλον και η διδακτική τους*, Κεντρ. διάθεση εκδόσεις «Ινστιτούτο του Βιβλίου – Α. Καρδαμίτσα», Αθήνα 1999, σ. 22-61.

⁶ Γ. Ν. Λεοντσίνης, κ.ά., *Πειραματικό πρόγραμμα για τη διδασκαλία της τοπικής ιστορίας στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση*, εκδ. Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων – Παιδαγωγικό Ινστιτούτο, Αθήνα 1999. Η έκδοση του βιβλίου έγινε στο πλαίσιο του Πειραματικού Προγράμματος για την εισαγωγή της Τοπικής Ιστορίας στη Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση που υλοποιήθηκε στο έργο «Σχολεία Εφαρμογής Πειραματικών Προγραμμάτων Εκπαίδευσης» (Σ.Ε.Π.Π.Ε.), υπό την εποπτεία του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου. Το Πειραματικό Πρόγραμμα για την εισαγωγή της Τοπικής Ιστορίας στην Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση χρηματοδοτήθηκε από το Ε.Π.Ε.Α.Ε.Κ. – 2^ο Κοινωνικό Πλαίσιο Στήριξης, Ενέργεια 1.1^α: «Προγράμματα – Βιβλία», έργο «Σ.Ε.Π.Π.Ε.».

⁷ Αρχείο Οργανισμού Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και Κατάρτισης, 1993-1994, 270 σσ.

I. Συγγραφή επιστημονικού βοηθήματος για τους διδάσκοντες ιστορία στο Γυμνάσιο με τίτλο: *Η τοπική ιστορία ως πεδίο σπουδής στο πλαίσιο της σχολικής παιδείας*⁸

II. Συγγραφή βιβλίου με τίτλο: *Διδακτική της Ιστορίας. Γενική – τοπική ιστορία και περιβαλλοντική εκπαίδευση*⁹

III. Συγγραφή βιβλίου με τίτλο: *Ιστορία – περιβάλλον και η διδακτική τους*¹⁰

IV. Συγγραφή βιβλίου με τίτλο: *Θεωρητικά και μεθοδολογικά ζητήματα διδακτικής της ιστορίας και του περιβάλλοντος*¹¹

V. Συγγραφή βιβλίου με τίτλο: *Πολυπολιτισμικότητα και σχολική ιστορία*¹²

VI. Συγγραφή βιβλίου με τίτλο: *Σχολική ιστορία και περιβάλλον (υπό έκδοση, 2008)*

6. Η έρευνα και η διδασκαλία της τοπικής αυτοδιοίκησης

7. Επιστημονικές ανακοινώσεις σχετικές με την ιστορική έρευνα και το περιβάλλον: «Λογοτεχνία και ιστορία: Το ιστορικό μυθιστόρημα στη διδακτική της ιστορίας και τη μελέτη του περιβάλλοντος»¹³

8. Διοργάνωση επιστημονικών συνεδρίων, ημερίδων και σεμιναρίων σχετικών με την ιστορία και το περιβάλλον

I. Ημερίδα Σ.Ε.Π.Π.Ε. με θεματική «Διάδοση αποτελεσμάτων της εφαρμογής του Πειραματικού Προγράμματος για τη διδασκαλία της τοπικής ιστορίας στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση», που διοργανώθηκε στα Κύθηρα μετά την ολοκλήρωση του προγράμματος (4 Σεπτεμβρίου 1999)

II. Επιστημονική ημερίδα με θεματική «Αειφόρος ανάπτυξη και περιβαλλοντική αγωγή», που διοργανώθηκε στα Κύθηρα από το Ανοικτό Πανεπιστήμιο Δήμου Κυθήρων σε συνεργασία με το Πανεπιστήμιο Πειραιώς και το Εμπορικό και Βιομηχανικό Επιμελητήριο Πειραιώς (17 Ιουνίου 2000)

9. Συνεργασίες με «Κέντρα Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης» του Υπουργείου Παιδείας της Ελλάδας για την προώθηση των στόχων τους (σεμινάρια, ομιλίες)

⁸ Γ. Ν. Λεοντσίνης – Μ. Ρεπούση, *Η τοπική ιστορία ως πεδίο σπουδής στο πλαίσιο της σχολικής παιδείας*, Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων – Παιδαγωγικό Ινστιτούτο, εκδ. Οργανισμός Εκδόσεως Διδακτικών Βιβλίων, Αθήνα 2001, 360 σσ.

⁹ Γ. Ν. Λεοντσίνης, *Διδακτική της Ιστορίας. Γενική – Τοπική ιστορία και περιβαλλοντική εκπαίδευση*, Κεντρ. διάθεση εκδόσεις «Ινστιτούτο του Βιβλίου – Α. Καρδαμίτσα», Αθήνα 1996, 431 σσ.

¹⁰ Γ. Ν. Λεοντσίνης, *Ιστορία – περιβάλλον και η διδακτική τους*, ό.π.

¹¹ Γ. Ν. Λεοντσίνης, *Θεωρητικά και μεθοδολογικά ζητήματα διδακτικής της ιστορίας και του περιβάλλοντος*, εκδ. «Ινστιτούτο του Βιβλίου – Α. Καρδαμίτσα», Αθήνα 2003.

¹² Γ. Ν. Λεοντσίνης, *Πολυπολιτισμικότητα και Σχολική Ιστορία*, εκδ. Ατραπός, Αθήνα 2007, 274 σσ.

¹³ Γ. Ν. Λεοντσίνης, «Λογοτεχνία και ιστορία: Το ιστορικό μυθιστόρημα στη διδακτική της ιστορίας και τη μελέτη του περιβάλλοντος», Ανακοίνωση στο 1^ο Διεθνές Συνέδριο που διοργανώθηκε από την Ελληνική Πρεσβεία Βρυξελλών, Γραφείο Συντονιστή Εκπαίδευσης με θεματική: Η διδασκαλία της Ελληνικής Γλώσσας σε χώρες της Δυτικής Ευρώπης, Βρυξέλλες 5-7 Οκτωβρίου 2007.

10. Μαθήματα ιστορίας σε σεμινάρια περιβαλλοντικής εκπαίδευσης για εκπαιδευτικούς πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης
11. Σεμινάρια και μαθήματα σχετικά με την ιστορία του περιβάλλοντος που πραγματοποιήθηκαν στο 3^ο Περιφερειακό Επιμορφωτικό Κέντρο Αθήνας, κατά το χρονικό διάστημα που διετέλεσα Διευθυντής σε αυτό (1995-2003)
12. Επιστημονική έρευνα σχετική με την ιστορία και το περιβάλλον στο Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης, μέσω διεθνών και πανελληνίων συνεδρίων ιστορίας, διδακτικής της ιστορίας και μελέτης του περιβάλλοντος
13. Επιστημονικές δραστηριότητες του Ανοικτού Πανεπιστημίου Δήμου Κυθήρων με στόχο τη διακίνηση της γνώσης και την πρόκληση γόνιμων συζητήσεων σχετικά με την ορθολογική διαχείριση του φυσικού και ανθρωπογενούς περιβάλλοντος
14. Οργάνωση εργαστηρίων έρευνας και μελέτης του περιβάλλοντος σε επιλεγόμενους κατά περίπτωση χώρους ενδιαφέροντος για την άσκηση των φοιτητών του Παιδαγωγικού Τμήματος Δημοτικής Εκπαίδευσης του Πανεπιστημίου Αθηνών

Κατακλείδα

Επιχείρησα να αναφερθώ σε θεωρητικά ζητήματα και πρακτικές διαχείρισης και προστασίας του περιβάλλοντος μέσα από έρευνα και διδασκαλία που έχει συντελεστεί και συντελείται στο Πανεπιστήμιο με προσωπική συμβολή και συνεργάτες μου. Στόχος των εγχειρημάτων, σε επίπεδο θεωρητικής προβληματικής και πρακτικών εφαρμογών, ήταν η ανάδειξη της σχέσης ιστορίας και περιβάλλοντος (περιβαλλοντική ιστορία) στη βάση των νεότερων εξελίξεων της ιστορικής επιστήμης και της μελέτης του περιβάλλοντος. Αναφορικά με τη διάσταση της περιβαλλοντικής προσέγγισης της ιστορίας το κέντρο βάρους της έρευνας και της διδασκαλίας πέφτει σε συγκεκριμένες επιλογές ιστορικής αναφοράς και προσέγγισης του περιβάλλοντος, που θα μπορούσαν να αποβαίνουν σημαντικές και χρήσιμες για τη ζωή μας και στη ζωή όσων εμπλέκονται στην έρευνα και τη διδασκαλία. Συγκεκριμένα, ο ρόλος του μαθητή, φοιτητή και δασκάλου επιδιώκεται να αποβαίνει πιο ενεργός στη διαδικασία της περιβαλλοντικής έρευνας και μελέτης με πρακτικές που αναδεικνύουν, κατά περίπτωση, σε κάθε ιστορική περίοδο την πολυπολιτισμική διάσταση της ιστορίας και την ανάδειξη της σημασίας της έρευνας και μελέτης του ιστορικού περιβάλλοντος. Το περιβάλλον που εκλάβαμε εδώ ως κύρια διάσταση του ιστορικού γίνεσθαι και οργανωτική λειτουργία – μοχλό της έρευνας, ενισχύει την ανάπτυξη δεξιοτήτων ιστορικής κατανόησης και συμβάλλει καθοριστικά σε προσαρμογές της ιστορικής γνώσης στα σημερινά ενδιαφέροντα του σύγχρονου ανθρώπου. Κοινοί στόχοι ιστορικής έρευνας και μελέτης του περιβάλλοντος οικοδομούν συνδυαστικά περιβαλλοντική γνώση και εμπειρία και οι διαλεγόμενοι στην έρευνα και στη διδασκαλία συγκροτούν κριτική ιστορική σκέψη και σύγχρονη περιβαλλοντική προβληματική. Μπορούν ακόμη να διατυπώνουν επιχειρήματα έναντι αμφισβητήσεων μεταμοντέρνων κριτικών για τη σύγχρονη ιστορική έρευνα, τη διδασκαλία, τη μελέτη του περιβάλλοντος (φυσικού και ανθρωπογενούς) και τις επιδιώξεις της σχολικής ιστορίας στην πρωτοβάθμια και τη δευτεροβάθμια

εκπαίδευση. Το περιβάλλον αναδεικνύεται ως υπαρκτός και αναγκαίος διαμεσολαβητικός ερμηνευτικός παράγοντας του ιστορικού γίγνεσθαι.